

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/84/78-82>

Mirvanə Salman qızı Mehbalıyeva
Azərbaycan Texniki Universiteti
magistrant
mirvana@list.ru

QARABAĞ İQTİSADI RAYONUNDA TURİZMİN İNKİŞAFININ MÖVCUD VƏZİYYƏTİNİN TƏHLİLİ

Xülasə

Turizm ən fəal istirahət və əyləncə növlərindən biridir və iqtisadi cəhətdən faydalı olmaqla yanaşı, müxtəlif sosial-mənəvi, mədəni-siyasi və kulturoloji funksiyaların reallaşmasında mühüm rol oynayır. Turizm, dünya miqyasında əhəmiyyətindən əlavə, kommersiya maraqlarını birləşdirən və müxtəlif xalqlar arasında əlaqələri idarə edən, beləliklə, əlaqə dairəsini genişləndirən bir sektordur. Bütün dünyada turizmin inkişafı ölkələrin və sivilizasiyaların inkişafı üçün çox vacibdir. Turizmin genişlənməsi və inkişafı nəticədə beynəlxalq maliyyə institutlarının və təşkilatlarının diqqətini cəlb etmişdir (Hüseynov, 2007:126). Turizm yerli və regional səviyyədə, eləcə də milli səviyyədə sosial siyasətə əhəmiyyətli təsir göstərir. Son illər hökumətin səyləri nəticəsində Azərbaycan dünyada yeni turizm məkanı kimi tanınmağa başlayıb və onun dünya turizm sənayesinə inteqrasiyası təmin edilib. Qarabağ bölgəsinin turizm sənayesi çox böyük potensiala malikdir. Bu bölgənin olduqca zəngin, mənzərəli, misilsiz təbiətə və tarixi abidələrə malik olduğunu nəzərə alsaq, bu regionun Azərbaycanın əsas turizm zonalarının birinə çevrilməsi ehtimalı yüksəkdir.

Məqalədə Qarabağ iqtisadi rayonunda turizmin gələcək inkişafının marketinq aspektləri tədqiq edilmiş, turizm sektorunun rəqabət qabiliyyətinin artırılması və xarici ölkələrdən xeyli sayda turistin ölkəmizə cəlb edilməsi məsələsinə toxunulmuşdur.

Açar sözlər: *Dağlıq Qarabağ iqtisadi rayonu, turizm, dövrüyyə kapitalı, regional turizm, işğaldan azad edilmiş rayonlar*

Mirvana Salman Mehbalıyeva

Analysis of the current situation of the development of tourism in the Karabagh economic region

Abstract

Tourism is one of the most active types of recreation and entertainment and, in addition to being economically useful, plays an important role in the realization of various socio-spiritual, cultural-political and culturological functions. Tourism, in addition to its importance worldwide, is a sector that integrates commercial interests and manages relationships between different peoples, thus expanding the range of contacts. The development of tourism all over the world is very important for the development of countries and civilizations. The expansion and development of tourism has ultimately attracted the attention of international financial institutions and organizations. Tourism has a significant impact on social policy at the local and regional levels, as well as at the national level. As a result of the efforts of the government in recent years, Azerbaijan has become known in the world as a new tourist destination and its integration into the world tourism industry has been ensured.

The tourism industry of the Karabakh region has great potential. Given the fact that the Karabakh region is very rich, picturesque, has unique nature and historical monuments, it is highly likely that this region will become one of the main tourist zones of Azerbaijan. The article studied marketing aspects of the future development of tourism in the Nagorno-Karabakh economic region, touched

upon the issue of increasing the competitiveness of the tourism sector and attracting a large number of tourists from foreign countries to our country.

Keywords: *Nagorno-Karabakh economic region, tourism, working capital, regional tourism, liberated regions*

Giriş

Xarici turistlərin istifadəsi üçün layihələndirmə və proqnozlaşdırmaya gəldikdə, turizmin inkişafı daha praktik və sürətli transformasiya modelidir. Bununla belə, əhalinin turizm xidmətlərinə hazırlanması və onun şəraitinin yaxşılaşdırılması geniş ictimaiyyət arasında ədalətli və yenilənmiş təbliğatla həyata keçirilə bilər. Əhalinin turizmlə bağlı tələbləri ödənilməklə yanaşı, daimi sakinlərin və ölkəyə gələn turistlərin ehtiyacları da nəzərə alınır.

Azərbaycan Respublikasının əhalisinə, ölkədə məşğul olanların ümumi sayına, onların maddi rifahına, sosial-dəmoqrafik tərkibinə, həyat tərzinə və digər amillərə uyğun gələn turizm sahələrinin seçilməsi ilə turizm daha da inkişaf etdirilə bilər. Mövcud vəziyyətə və perspektivlərə gəldikdə, ölkədə turizmin özünəməxsus xarakteri, təbii sərvətlərin iqtisadiyyatda iştirak dərəcəsi və marketing strukturlarında dəyişikliklər, o cümlədən turizm, memarlıq, əyləncə və mədəniyyət obyektlərinin, xidmətlərin ənənəvi dəyəri Şərqi sistemində isə işə xidmətləri dərinləşir. Deməli, psixoloji amil kimi ənənəvi teatr, mədəniyyət və incəsənət əsərləri üçün yeni sərgi meydançasının tikintisi, yaşayış və məişət şəraitinin yüksək standartlara və turist zövqünə uyğunlaşdırılması, ictimai nəqliyyatın təkmilləşdirilməsi onun inkişafına şərait yaratmaq üçün zəruridir (Cabbarov, 2017:45).

Bir ölkə kimi Azərbaycanın turizm infrastrukturunun inkişafı üçün böyük potensialı var. Turizm hökumət tərəfindən ölkənin uzunmüddətli inkişaf strategiyasının bir hissəsi kimi qeyri-neft sektorunun inkişafının əsas hədəflərindən biri kimi müəyyən edilmişdir. Xüsusilə, Azərbaycanın regionlarında turizm xidmətlərinin artması və turizmlə bağlı müəssisələrin yaradılması üçün münbit şərait var və müvafiq tədbirlər görülsə, ölkə bu sektordan külli miqdarda gəlir əldə edə bilər. Azərbaycan üçün əhalinin sayı, turizmin maddi-texniki bazası və turizmə ayrılacaq maliyyənin həcmi ölkənin turizm potensialını qiymətləndirmək üçün istifadə edilə bilər. Turizm sənayesində dövrüyyə kapitalı nağd şəkildə ölçülür. Bu pulun mənbəyi kimi təzə əldə edilən mənfəət çıxış edir. Turizmin iqtisadi və sosial inkişafının əsasını təşkil edən resurslardan istifadə üsulları məhsuldarlığa və iqtisadi artım potensialına təsir göstərir. Uğurlu turizm obyektləri və hüquqi şəxslər rəqabət mühitində öz fəaliyyətini inkişaf etdirmək və özünü təmin etmək şansına malikdirlər (Durovich, 2007:269).

Son illər beynəlxalq turizmin inkişafı, ölkəmizdə turizm şirkətlərinin və mehmanxanaların sayının artması, turizm sektorunun beynəlxalq standartlara uyğun inkişafı Azərbaycanın dünyaya integrasiyasına öz töhfəsini verib. Ümumiyyətlə, bütün sivil dövlətlərdə turizm müəssisələri, mehmanxanalar və biznes sahibləri müştərilərinə yüksək keyfiyyətli xidmət göstərmək üçün əməkdaşlıq edirlər. Ölkəmizdə hər il turizm infrastrukturunun inkişafının sayı artır. Azərbaycanda tez-tez beynəlxalq tədbirlərin və görüşlərin təşkili, ölkəyə gələn ziyarətçilərin sayının artması, il ərzində beynəlxalq standartlara uyğun mehmanxanaların fəaliyyəti nəzərə alınaraq qəbul və göndərilən turistlərin sayı artır (Xeyirxəbərov, 2015:309).

Qarabağ regionunun Kiçik Qafqaz dağlarında yerləşməsi və özünəməxsus fiziki-coğrafi mövqedə yerləşməsi səbəbindən turizm potensialının artımında əhəmiyyətli artım müşahidə etmək potensialına malikdir. Əslində Qarabağ bölgəsinin turizm potensialından gələn pul bütün xalqın turizm potensialından gələn gəlirdən çox ola bilər. Bu, həm regionun, həm də tarixi abidələrin təbii və bioloji potensialının bərpasını, beynəlxalq turizm təşkilatlarının qarşıya qoyduğu məqsədlərin həyata keçirilməsi yolu ilə müasir turizm mühitinin yaradılmasını tələb edir (Məmmədov, 2015:72). Azərbaycan iqtisadiyyatı digər xalqların iqtisadiyyatları kimi bir neçə iqtisadi regiona bölünür. Ölkə iqtisadiyyatında həyata keçirilən bütün növ sosial-iqtisadi fəaliyyət regionlara birbaşa təsir göstərir və nəticədə regionların artımı və ya geriləməsi ölkə iqtisadiyyatının yüksəliş və ya geriləməsini müəyyən edir. Başqa sözlə, yalnız bir sistem var ki, onun alt sistemləri dünyanı təşkil edən çoxsaylı iqtisadi rayonlardır. Turizm həm də iqtisadiyyatın mühüm tərkib hissəsi olduğundan, onu həm milli səviyyədə, həm də yerli regional iqtisadiyyatlar səviyyəsində araşdırmaq lazımdır.

Ölkəmizdə turizmin inkişafının mövcud vəziyyəti araşdırılarkən və qiymətləndirilərkən sistemli analitik tədqiqat texnikasından istifadə etmək daha məqsədəuyğundur. İqtisadiyyat ədəbiyyatında “regional turizm” anlayışına mövcud yanaşmaları araşdırsaq, aşağıdakı terminləri tapa bilərik:

Regional turizm, turizmin inkişafı üçün oxşar şəraitə malik olan müəyyən bir region və ya bir qrup region və ya ölkələr üçün xarakterik olan turizm fəaliyyətidir. A.Q.Əlirzayevin fikrincə, “turizmin regional xüsusiyyətləri dedikdə, hər bir rayonun iqtisadi potensialının onun yerləşməsinə və planlaşdırılmasına uyğun olaraq iqtisadi dövrüyyəyə cəlb edilməsinin intensivliyi başa düşülür” (Əlirzayev, 2006:134).

Region miqyaslı siyasət turizm sənayesinin fəaliyyətinə təsir göstərən və onun böyüməsini stimullaşdırmaq məqsədi daşıyan proqram və prosedurlar toplusuna aiddir. Rekreasiya potensialından istifadənin səmərəliliyini öyrənmək, istifadə olunmamış ehtiyatların potensialını müəyyən etmək, regionda yeni və mövcud ehtiyatları müəyyən etmək üçün regional resurs blokunun kompleks təhlilinin nəticələrindən istifadə etməklə turizmin perspektivli növlərini müəyyən etmək mümkündür (Kotler, 1998:582).

Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda ekoloji və aqroturizmin inkişafı bu baxımdan əhəmiyyətli potensiala malikdir, lakin bu imkanlardan yararlanmaq üçün region üçün məqbul turist imicini yaratmaq lazımdır. Qarabağ iqtisadi rayonunun turizm sektorunun böyüməsinə regional marketing strategiyaları və taktikaları böyük təsir göstərir. Regional inkişaf kontekstində turizm marketingi bir çox ölkələrdə iqtisadi inkişafın mühüm hərəkətverici qüvvəsidir. Regional turizm uzunmüddətli böyüməyə töhfə verə biləcək sektorlardan biridir. Regional turizm büdcə gəlirlərinin artırılmasına, məşğulluğun yaradılmasına, kiçik və orta şirkətlərin ixrac fəaliyyətinə cəlb edilməsinə və yerli əhalinin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılmasına əhəmiyyətli töhfə verir. Ölkənin müxtəlif bölgələri arasında inkişaf boşluqlarının aradan qaldırılmasında regional turizmin əhəmiyyətini nəzərdən qaçıрмаq olmaz. Ona görə də bu sahədə marketing araşdırmalarının aparılması həyati əhəmiyyət kəsb edir (Dərgahov, 2008:112).

Vurğulamaq lazımdır ki, işğaldan azad edilmiş rayonların turizm potensialı işğaldan azad olunma nəticəsində bölgənin ticarət əməliyyatlarının sürətləndirilməsi üçün yeni imkanlar təqdim edəcək. Rayonda çoxlu cəlbedici və gözəl təbiət əraziləri, şəfali mineral içməli sular, turistik və istirahət imkanları, mineral müalicəvi içməli sular mövcuddur. Kəlbəcər və Zəngiləndə termal bulaqlar, Şuşadakı balneologiya mərkəzləri, kanad potensialı, Xudafərin körpüsü və Azıx mağarası yeni turizm marşrutları üçün mümkün istiqamətlərdir. Qarabağda xalça turlarının planlaşdırılması bu turizm növü ilə maraqlananların diqqətini cəlb edəcək. Turşu qatının müalicə və sanatoriya potensialı çərçivəsində ətraf mühitə xidmət edəcək böyük turizm kompleksinin və turizm klasterinin inkişaf etdirilməsi nəzərdə tutula bilər. Bu yerlər dini, ekoloji, aqroturizm və digər turizmlə bağlı fəaliyyətlər üçün əlverişli turizm biznes variantları təklif edir (Gorina, 2015:9).

Ekoturizmin ölkənin Strateji Yol Xəritəsində oynadığı mühüm rola görə, Dağlıq Qarabağ iqtisadi rayonunda ekoturizm imkanlarının hərtərəfli qiymətləndirilməsi tələb olunur. Dağlıq Qarabağ regionunda o, regionun iqtisadi potensialının böyük potensialından və turizmin təşviqindən istifadə etməklə aşağıdakı turistik fəaliyyətləri həyata keçirə bilər (İsmayılov, Zeynalova, 2013:61).

1. Mağara turizmi: Azərbaycanın cənub-qərbində Füzuli şəhəri yaxınlığında yerləşən Azıx mağarası dünyanın ən qədim insan məskənlərindən biri hesab olunur. Paleolit dövrünün ilk insanların bu bölgəyə gəldiyi zaman olduğu deyilir. Turizm sənayesində də istifadə olunur və mağara turizminin inkişafı üçün zəmin yaradır.

2. Termal fəaliyyətlər: Qarabağ bölgəsində turizmin inkişafında ən mühüm amillərdən biri də istilik ehtiyatlarının bolluğudur. Bu, ziyarətçilərin təbiət qoynunda daha çox vaxt keçirməsinə şərait yaratmaqla yanaşı, sağlamlıqla bağlı fəaliyyətlərə maraq göstərən turistlərin cəlb edilməsində də mühüm rol oynayacaq.

3. Dağ turizmi: Qarabağ bölgəsinin relyefi daha sərt olduğuna görə bu turizmin inkişafı üçün möhkəm zəmin yaradılıb. Dağ turizmi turizmin ən mühüm formalarından biridir və onun ekoturizm çərçivəsində düzgün tətbiqi regionun cəlbediciliyini artıracaq.

4. Aqroturizm: Qarabağ iqtisadi rayonunda turizmin bu növünün inkişafı gələcəkdə insanların sosial rifahını yüksəltməklə yanaşı, rayonun mədəniyyətinin yaşadılmasını və təbliğini təmin etməklə onun bütün vətəndaşlarına da fayda verəcəkdir.

5. Trekkinq: Qrup fəaliyyətlərinə daha çox diqqət yetirməklə dağlıq ərazidə aparılır. Nəzərə alsaq ki, Qarabağ iqtisadi rayonu daha çox relyefdən ibarətdir, bu təbiət gəzintiləri turizm sənayesinin tərkib hissəsi kimi bölgəyə daha çox ziyarətçi cəlb edəcək.

6. Botanika turizmi: Qarabağ bölgəsində yerli və nadir bitki örtüyünün bolluğu turizmin bu növünün inkişafı üçün əlverişli şərait yaradır və təbiət qoynunda daha çox vaxt keçirmək istəyən ziyarətçiləri cəlb edir. Mədəni və tarixi yerlərin turistlərə təqdim edilməsi də ekoturizm çərçivəsində baş tuta bilər ki, bura velosiped turları, at sürmə və inanc turizmi daxildir. Bundan əlavə, Qarabağ bölgəsindəki mədəni-tarixi görməli yerlər turistlərə bölgənin fərqli mədəniyyəti ilə tanış olmaq imkanı yaradır. Qarabağın iqtisadi rayonunu turizm məkanı kimi şaxələndirmək və daha çox ziyarətçi cəlb etmək üçün rəqabətdə marketinq yolu ilə turizm məhsullarını digər yerlərdən fərqləndirmək mümkündür (Hacıyeva, 2017:11).

Azad edilmiş Qarabağ coğrafiyasında və onun ətrafında minilliklər boyu çoxsaylı artefakt və hadisələr mövcud olub və bu gün də mövcuddur. Onların bir çoxu işğalçı qüvvələr tərəfindən tamamilə məhv edilib. Bu işlər qarşıdakı dövrdə bərpa edilməli və qarşıdakı dövrdə ekoloji tədbirlər görülməlidir.

Qarabağ və onun ətrafı Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş torpaqlarındakı əsas tarixi abidələr:

1. Xudafərin körpüsü (Cəbrayıl)
2. Xüdəvəng monastırı (Kəlbəcər)
3. Yuxarı Gövhər Ağa məscidi (Şuşa)
4. Ağdam Ulu Məscidi - Cümə Məscidi (Ağdam)
5. Hacı Əli Əkbər məscidi (Füzuli)
6. Qarabağ Xan Sarayı (Pənah Əli Xan Sarayı)
7. Ağdam çayxanası

Dünyanın bəzi bitkiləri yalnız müəyyən bölgələrdə böyüyür və onlara endemik deyilir. Bu bitkilər təbii amillərin ən uyğun uyğunluğu ilə böyüyürlər. Qarabağın yerləşdiyi Cənubi Qafqaz regionu planetin heç bir yerində rast gəlinməyən çox sayda bitki növlərinə malik unikal mühitdir. Qarabağda bu unikal ekosistemlərdən biridir.

1. Çinar palıdı (Zəngilan)
2. Xarı Bülbül (Şuşa)

Turistlər gündəlik olaraq əhəmiyyətli miqdarda resurslardan istifadə edirlər. Bu istehlaka suvarma, isitmə və soyutma kimi tələblər daxildir. Digər istehlak məhsullarına yemək bişirmək, təmizlik, çimmək, üzgüçülük və qolf meydançaları daxildir. Bundan əlavə, nəqliyyat sıxlığı, infrastruktur və üst tikililərə artan tələbat, bərk və maye tullantıların idarə edilməsi və digər məsələlər kimi çətinliklər turistlərin yaşllaşdırılmasının çatışmazlıqları kimi qəbul edilə bilər. Müasir dünyada ağıllı nəqliyyat sistemləri, ağıllı elektrik-su-təbii qaz xidmət şəbəkələri, enerjiyə qənaət texnologiyası və karbon idarəetmə üsullarından səmərəli istifadə etməklə bu çatışmazlıqları azaltmağa cəhdlər edilir. Regional turizmin inkişafı planının formalaşdırılması və həyata keçirilməsinin marketinq komponenti digər əhali qrupları ilə yanaşı, regionun əhalisinə, sahibkarlara, investorlara və qonaqlara yönəlmişdir (Bilalov, 2006:212).

Onların tələblərinə uyğun şəkildə cavab vermək, imkanlarını təhlil etmək çox vacibdir. Turizm regionunda marketinq tədqiqatlarının əsas məqsədləri aşağıdakılardır:

- regionda turizm sənayesi müəssisə və təşkilatlarının rəqabət qabiliyyətini artırmaq;
- daimi yaşayış məntəqələrində əhalinin sosial-iqtisadi fəallığının gücləndirilməsi;
- turizm məhsullarının və xidmətlərinin istehlakçı və istehsalçıları regiona cəlb etmək;
- turizm bazarında regionun müsbət imicinin yaradılması.

Ölkələr üçün turizm destinasiyaları ilə digər destinasiyalar arasında fərq ayırmaq çətindir, baxmayaraq ki, destinasiyaların sayının artması ziyarətçiləri daha xoşbəxt edir və onlara daha çox seçim təklif edir. Turist destinasiyalarının turizmin alternativ formalarını yaratmaq qabiliyyəti onların

rəqabət apara bilməsi və digər səyahət istiqamətlərindən fərqlənə bilməsi üçün çox vacibdir. Son 15 ilin böyük bir hissəsində güclü turizm istiqamətləri getdikcə artan rəqabət mühitində həm iqtisadi, həm də sosial üstünlüklər əldə etmək üçün ekoturizmi inkişaf etdirməyə çalışırlar.

Bu gün turizm sektoru artan əhəmiyyətə malik iqtisadi fəaliyyət sahəsini təşkil Hazırda turizm sənayesi qlobal iqtisadiyyatın inkişaf edən tərkib hissəsidir. Turizm sənayesinin bütün dünya ölkələrinin milli gəlirinə verdiyi töhfə getdikcə daha çox əhəmiyyət kəsb edir. Bu kontekstdə Azərbaycanın turizm sektorunun köməyi ilə Qarabağın yenidən qurulması və turizmin daha da genişləndirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Turistlərin Rusiya, Gürcüstan, Qazaxıstan, Türkmənistan, Özbəkistan kimi keçmiş sovet ölkələrindən, Türkiyə, İran, Pakistan, İsrail kimi Avropa ölkələrindən, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Qətər kimi ərəb ölkələrindən Qarabağa gələcəyi gözlənilir (Briggs, 2005:294). Qarabağın topoqrafiyası, qeyri-maddi mədəni sərvətləri, yerli bitkiləri və tarixi yerləri yumşaq güc yaratmaq üçün istifadə edilə bilər. Azərbaycan hökuməti bir çox sektorlarda, xüsusən də infrastruktur, təhsil və təşviqat sahələrində tədbirlər görəcək. Bu kontekstdə mühüm turizm potensialına malik olan Qarabağın yaxın illərdə müxtəlif dərəcəyə şəfa verə biləcək mühüm sağlamlıq turizmi məkanına çevrilməsi üçün səylər göstərilir.

Nəticə

İşğaldan azad edilmiş Kəlbəcər Cənubi Qafqazda turist axınının əhəmiyyətli dərəcədə artdığı bir neçə regional rayonlardan biridir. Biz bu məsələni həm yay və qış turizmi, həm də tarix, din və tibbi araşdırma və inkişaf baxımından genişləndirə bilərik. Ölkəmizdə turizm sektorunda sahibkarlara köməklik göstərilməsi üçün intensiv cəhdlər edilir, digər məsələlərlə yanaşı, növbəti illərdə turizmin dirçəldilməsi üçün də hazırlıq işləri görülür. Qarabağın turizm potensialı tam reallaşdıqda həm Azərbaycan iqtisadiyyatına, həm də rayonun azad şəhərlərinə gələn xarici turistlərin sayına böyük töhfə verəcək. Nəticədə onlar rayonun zəngin mədəni irsi ilə tanış olacaqlar. Bununla da turizm sənayesi mədəni diplomatiya kanalı kimi çıxış edərək Qarabağın dünya səviyyəli turizm məkanı kimi tanınmasına öz töhfəsini verəcək.

Ədəbiyyat

1. Cabbarov, Ə. (2017). Turizm marşrutları və ekskursiya işinin təşkili. Bakı, 83 s.
2. Durovich, A.P. (2007). Marketing v turizme: ucheb. posobiye. Moskva, 496 s.
3. Xeyirxəbərov, İ.M. (2015). Marketing tədqiqatları. Bakı, 364 s.
4. Məmmədov, N. (2015). İşğal altındakı tarixi-dini abidələrimiz. Bakı, 96 s.
5. Əlirzayev, Ə.Q., Aslanova, S.İ. (2006). Turizmin inkişafının sosial iqtisadi problemləri. Bakı, 164 s.
6. Kotler, F. (1998). Marketing. Gostepriimstvo i turizm: uchebnik dlya vuzov. Moskva, 787 s.
7. Dərgahov, V.S. (2008). Rekreatsiya-turizm ehtiyatları. Bakı, 215 s.
8. Gorina, G.O. (2015). Activities of the international the travel industry. Current problems of the economy, vol.10 (172), p.13-18.
9. İsmayılov, Ç.N., Zeynalova, K.Z. (2013). Klaster konsepsiyası və onun regional inkişafda əhəmiyyəti. "H.Əliyev və Azərbaycanda coğrafiyanın inkişafı" beynəlxalq konfransın materialları. Bakı, 82 s.
10. Hacıyeva, L. (2017). Ərazi brendlərinin formalaşması istiqamətləri. Turizm və qonaqpərvərlik tədqiqatları. Beynəlxalq jurnal, № 6, 79 s.
11. Bilalov, B.Ə. (2006). Turizm Fəaliyyətinin Tənzimlənməsi, Bakı, 280 s.
12. Briggs, S. (2005). Marketing v turizme. Kiyev, 358 s.

Rəyçi: iqt.ü.f.d. Samirə Əhmədova

Göndərildi: 21.09.2022

Qəbul edildi: 30.10.2022